

JOSIP VONČINA (1932.-2010.)

Hrvatska filologija izgubila je jednog od najistaknutijih članova, akademika Josipa Vončina.

S tugom se rastajem od prijatelja u ime Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Opraštam se u ime Akademijina Razreda za filološke znanosti, u kojem je akademik Vončina bio jedan od najdjelatnijih članova i njegov uzorni tajnik.

Akademik Josip Vončina rodio se 18. rujna 1932. u Ravnoj Gori u Gorskom kotaru. Iz toga su kraja gorskokotarski Hrvati selili kao drvosječe i tako osnovali slavonsko naselje Španovicu kraj Pakraca. U njoj je Josip Vončina proveo traumatično djetinjstvo. Zbog svega što se Hrvatima dogodilo u Španovici godine 1942., kada je i naselju bilo promijenjeno ime, da se satru korijeni i hrvatski spomen na njegov nastanak, na ljude koji su do tada tamo živjeli pa nestali, na svu prošlost. *Damnatio memoriae!*

Josip Vončina ožiljke toga djetinjstva nosio je svega života.

Gimnaziju i Filozofski fakultet završio je u Zagrebu. Doktorirao je godine 1965. disertacijom *Jezik Antuna Kanižlića*. Godine 1968. izabran je za docenta, 1974. za izvanrednog, a 1978. za redovitog profesora. Predavao je na pedagoškim fakultetima u Rijeci i Osijeku, radio je kao lektor za hrvatski jezik u Kölnu, Rennesu i Mannheimu, a kao gostujući profesor u Kölnu i Zürichu. Pronosio je posvuda i uvijek hrvatsku riječ i hrvatsku kulturnu baštinu.

Godine 1977. izabran je za člana suradnika, godine 1986. za izvanrednoga, a 1991. za redovitoga člana Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, u Razredu za filološke znanosti. Od 1977. do kraja 2003. bio je tajnik toga Razreda. Kao akademik bio je voditelj istraživačkog projekta *Proučavanje povijesti hrvatskoga književnog jezika*, glavni urednik *Dopuna Akademijina rječnika*, urednik nedovršenoga *Benešićeva Rječnika hrvatske književnosti od Preporoda do Ivana Gorana Kovačića*.

Težište znanstvenoga rada bilo mu je: proučavanje povijesti hrvatskoga jezika, poglavito jezika i stila hrvatske književnosti predstandardnoga vremena od 15. do 18. stoljeća. To su bila njegova stoljeća, kojima se suvereno kretao.

Da nije ništa drugo učinio osim što je rasvijetlio razdoblje djelovanja Ozaljskoga kruga, koji je kroz književnost i leksikografiju stvarao svoj jezik temeljen na sva tri hrvatska narječja: čakavskom, kajkavskom i zapadnoštokavskom i na hrvatskoj jezičnoj tradiciji, stekao bi Josip Vončina neprolazne zasluge. Objasnio je kako je

Josip Vončina

nastajao hrvatski jezični standard i kako je hrvatski jezik od početka imao poseban, samosvojan razvitak nesumjerljiv drugim jezicima. „Čto se žališ ubogi človeče, kaj se mećeš i zač trepećeš?“.

U jednoj rečenici i *što* i *kaj* i *ča* – kao bitna obilježja hrvatskih narječja na istom poslu!

Pronalazio je nove veze, utjecaje i međusobna prožimanja pisaca iz kopnene i primorske Hrvatske. Objašnjavao vremenski i prostorno kontinuitet trodijalektalnoga književnoga izraza u predstandardnom razdoblju s osloncem na književnu tradiciju.

To mu hrvatska filologija ne smije zaboraviti!

Stvorio je bogatu zbirku modernih uzoraka jezično-povijesno-stilističkih interpretacija književnih tekstova ranijega razdoblja, što je osobito razvidno u njegovoj knjizi *Lingvistička hrestomatija hrvatske književnosti od kraja 15. do početka 19. stoljeća* (1988.).

Bio je naš najugledniji tekstolog, izvrstan poznavatelj starohrvatskih književnih tekstova i velik znalac književnojezične stilistike, koju je bitno unaprijedio.

Njegove raščlambe starih hrvatskih rječnika, gramatika i drugih leksikografskih djela idu u red najbolje obavljenih poslova.

Obogatio nas je mnogim novim i drukčijim spoznajama te dao vrijedne metodološke uzorke za rješavanje te problematike, kao što je primjerice knjiga *Tekstološka načela za pisanu baštinu hrvatskog izraza*. Ta je knjiga bila poseban prilog biblioteke *Stoljećima hrvatske književnosti*, koju je s kolegama akademikima uređivao u Matici hrvatskoj.

Umro je na dužnosti voditelja projekta velikoga Benešićeva *Rječnika hrvatske književnosti od Preporoda do Ivana Gorana Kovačića*.

Nije mjesto, ni vrijeme nije, spominjati ostale projekte koje je ostvario ili su bili u izradi, niti navoditi njegove knjige koje su trajna poklada hrvatske filologije.

Imao je prof. Josip Vončina divnu osobinu: znao je šutjeti i pozorno slušati subesjednika. Nije bio od velikih riječi. Resile su ga tri bitne sastavnice koje mora imati svaki znanstvenik od formata. Bio je marljiv. Bio je istinoljubiv. Bio je nadasve skroman. Bio je pošten, čestit. Bio je rodoljub i uspravan. Njegova je uspravnost imponirala.

Kad je govorio, zračila je promišljenost; kad je pisao, zračila je jasnoća i pouzdanost.

Dragi Pepo, kao popudbinu na svojem posljednjem putovanju primi skroman obol naše duboke zahvalnosti.

Putuj mirne savjesti, jer si svoj životni zavjet ispunio do kraja časno i pošteno, i kao brižan suprug svojoj Marti (ja vas nikad i nisam doživljavao kao dvoje, nego kao udvojeno biće), i kao uzoran stric i ujak svojim nećacima. bio si vrstan učitelj generacijama studenata i uzorit znanstvenik. Bio si Čovjek, poglavito Čovjek!

Veće Ti „dike ter hvaljenja“, kako bi Ti vjerojatno rekao Tvoj davnašnji prijatelj Marko Marulić, ja ne znam izreći.

Ali Ti želim reći da sam Tvoju smrt doživio i da je proživljavam teško. S Tobom, dragi Pepo, sada i ovdje umire i dio mene!

Petar Šimunović

